

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΓΝΩΡΙΖΩ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ, ΜΑΘΑΙΝΩ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΟΥ

Aslanidis Aris

Εκπαιδευτικός, Επιστημονικός υπεύθυνος εκπαιδευτικής πύλης EducationPlace.gr, Μεταπτυχιακός φοιτητής του προγράμματος «Σπουδές στην Εκπαίδευση» του Ε.Α.Π., Email: info@educationplace.gr

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι η παρουσίαση και η κριτική αποτίμησή του, από τον συγγραφέα του, του βιβλίου με τίτλο *Γεωγραφία Ελλάδας Δ' και Ε' Δημοτικού – Γνωρίζω τον κόσμο, μαθαίνω την πατρίδα μου*.

Το βιβλίο αυτό κυκλοφόρησε το 2000 από γνωστό εκδοτικό οίκο ως ένα βιβλίο γνώσεων για παιδιά 8–12 ετών και αποσύρθηκε το 2005. Αποτελούνταν από 45 μαθήματα και τη συγγραφή του χαρακτήριζε η έντονη διαθεματική προσέγγιση, η ενθάρρυνση στην αυτενέργεια των παιδιών και η υιοθέτηση της ερευνητικής διαδικασίας μάθησης.

Με δεδομένο ότι το εν λόγω έργο δεν προσφέρεται πλέον, λόγω της απόσυρσής του, στον αναγνώστη αλλά και στον ερευνητή, η εισήγηση αυτή δίνει τη δυνατότητα έγκυρης ενημέρωσης για την επιστημονική και παιδαγωγική διάσταση αυτού του βιβλίου και προσδιορίζει το στίγμα που έχει αφήσει στον χώρο της γεωγραφικής εκπαίδευσης που, με κάθε μορφή, παρέχεται στη χώρα μας.

Στην εισήγηση παρατίθενται η διάρθρωση του βιβλίου και η θεματογραφία του και προσδιορίζονται τα σημεία ταύτισής του με τις σημερινές επιστημονικές και παιδαγωγικές επιλογές που επικρατούν στη διδασκαλία της γεωγραφίας στη χώρα μας και στο επίπεδο της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

GEOGRAPHY OF GREECE – I GET TO KNOW THE WORLD, I GET TO KNOW MY COUNTRY

Aslanidis Aris

Teacher, Scientific coordinator of educational portal EducationPlace.gr, Postgraduate student - "Studies in Education" - Open University, Email: info@educationplace.gr

The objective of this paper is the presentation and critical evaluation, by its author, of the book *Geography of Greece D' and E' grades of Primary School- I get to know the world, I get to know my country*.

This book was published in 2000 from an established publication house as a knowledge book for children aged 8-12 and was retracted in 2005. It comprised of 45 lessons and was characterized by interdisciplinary approach, the encouragement for self-action of children, and the adoption of research oriented learning.

As this book is not available any more, because of its retraction, this presentation gives to the reader and to the researcher the opportunity of having valid information about the scientific and pedagogical dimension of this book. Also detects the stigma that this book has left in the area of geographical education, which in any form is provided in Greece.

In the paper, the author presents the structure of the book, the topics it includes, and also underlines the points where this book coincides with the modern scientific and pedagogical aspects prevailing in the teaching of geography in our country and also in the compulsory education.

Λέξεις Κλειδιά: Γεωγραφία Ελλάδας, Βιβλία γνώσεων

Key words: Geography of Greece, Knowledge books

1. Εισαγωγή

Στις μέρες μας, η γεωγραφική εκπαίδευση στην υποχρεωτική εκπαιδευτική βαθμίδα βρίσκεται σε περίοδο έντονων διεργασιών και σχετικής αναβάθμισης. Από το 2003 υφίστανται το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών που

οδήγησαν σε νέα σχολικά εγχειρίδια. Επίσης, τα τελευταία χρόνια έχουν εκδοθεί από πολλούς γνωστούς εκδοτικούς οίκους πλήθος αξιόλογων ατλάντων, γεωγραφικών βιβλίων γνώσεων ή εγκυκλοπαιδειών ενώ η αλματώδης ανάπτυξη των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας έχει οδηγήσει στη δημιουργία αρκετών ποιοτικών εκπαιδευτικών λογισμικών. Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι στις αρχές του 2010 κυκλοφόρησε και το πρώτο εκπαιδευτικό λογισμικό για τη διδασκαλία της γεωλογίας – γεωγραφίας Α΄ γυμνασίου σε διαδραστικό πίνακα με βασικό δημιουργό του το συντάκτη αυτής της εισήγησης. Ενισχυτικό των παραπάνω είναι και το απόσπασμα που ακολουθεί (Κατσίκης κ.ά., 2002): *Τελευταία, συγκεκριμένα φαινόμενα μας οδηγούν σε σχετικά αισιόδοξα συμπεράσματα όσον αφορά τη βούληση της πολιτείας για ανανέωση του ρόλου του σχολείου και τη συνεπαγόμενη αναβάθμιση συγκεκριμένων σχολικών εγχειριδίων. Στοιχεία που συνηγορούν υπέρ αυτής της άποψης είναι τα ανανεωμένα Αναλυτικά Προγράμματα (και) για το Δημοτικό Σχολείο και η συγγραφή νέων διδακτικών πακέτων. Στα πλαίσια αυτού του εκσυγχρονισμού εντάσσεται και η προσπάθεια ανανέωσης και του μαθήματος της Γεωγραφίας.*

Δέκα χρόνια πριν, στο τέλος της δεκαετίας του 1990, τα πράγματα ήταν κάπως διαφορετικά. Στο δημοτικό, απουσίαζε η διδασκαλία της γεωγραφίας Ελλάδας. Η γεωλογία είχε πάψει από το σχολικό έτος 1998-1999 να υφίσταται ως ανεξάρτητο μάθημα στο λύκειο ενώ στο γυμνάσιο από το σχολικό έτος 1997-1998 για την Α΄ τάξη και από το σχολικό έτος 1998-1999 για τη Β΄ τάξη χρησιμοποιούνταν μεν νέα σχολικά εγχειρίδια, αλλά είχε καταργηθεί από το σχολικό έτος 1995-1996 η γεωγραφία της Γ΄ τάξης με αποτέλεσμα τόσο τη σημαντική μείωση της γεωλογικής – γεωγραφικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα όσο και την υποδεέστερη θέση της σε σχέση με αυτή που κατείχε τα προηγούμενα των καταργήσεων χρόνια (Σκαρπέλης κ.ά., 2004). Η εκδοτική δραστηριότητα σε βιβλία με γεωγραφικό περιεχόμενο ήταν μηδαμινή και περιοριζόταν σε εκδόσεις ή επανεκδόσεις παλαιάς τεχνοτροπίας ατλάντων. Παρόμοια ήταν η κατάσταση και στο χώρο της διδακτικής της γεωγραφίας. Είναι χαρακτηριστικό το απόσπασμα από τον πρόλογο του βιβλίου «Διδακτική της Γεωγραφίας»: *Το παρόν πόνημα φιλοδοξεί να καλύψει μέρος του υπαρκτού κενού, που υφίσταται στην ισχνότατη ελληνική βιβλιογραφία στο χώρο της Διδακτικής της Γεωγραφίας* (Κατσίκης, 1999).

Σ' εκείνο το περιβάλλον, ο εκδοτικός οίκος Πατάκη, έχοντας επισημάνει την παιδαγωγική αναγκαιότητα ύπαρξης ενός βιβλίου με θέμα τη γεωγραφία Ελλάδας για παιδιά του δημοτικού, πρότεινε την άνοιξη του 1999 στον συντάκτη αυτής της εισήγησης τη συγγραφή του. Το βιβλίο κυκλοφόρησε τον Αύγουστο του 2000 και αποσύρθηκε το 2005. Πραγματοποίησε 2 εκδόσεις και πωλήσεις περίπου 2.500 αντιτύπων, αριθμός ικανοποιητικός με δεδομένο ότι η τιμή πώλησής του ήταν σχετικά υψηλή (5.900 δραχμές το 2000 που αντιστοιχούν σε 17,30 ευρώ) και ανήκε στα βιβλία γενικών γνώσεων. Είχε έκταση 258 σελίδων μεγέθους Α4 αποτελώντας μια επίτομη γεωγραφική εγκυκλοπαίδεια και ο τίτλος του ήταν *Γεωγραφία Ελλάδας Δ΄ και Ε΄ Δημοτικού – Γνωρίζω τον κόσμο, μαθαίνω την πατρίδα μου*.

2. Η δομή του βιβλίου

Τα περιεχόμενα του βιβλίου *Γεωγραφία Ελλάδας Δ΄ και Ε΄ Δημοτικού – Γνωρίζω τον κόσμο, μαθαίνω την πατρίδα μου* ήταν τα ακόλουθα:

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

1. Ένα παγκόσμιο χωριό: η Γη μας
2. Η γαλάζια μας σφαίρα κινείται
3. Η μορφή της Γης αλλάζει
4. Ήπειροι και ωκεανοί
5. Ο καιρός και το κλίμα
6. Οι συγκάτοικοί μας στον πλανήτη
7. Οι άνθρωποι στη Γη
8. Άνθρωπος και περιβάλλον
9. Ο χάρτης: ένα εργαλείο για να «διαβάζουμε» τον κόσμο
10. Η γειτονιά μας -1: η Ευρώπη
11. Η γειτονιά μας -2: η Μεσόγειος
12. Η γειτονιά μας -3: Τα Βαλκάνια
13. Το σπίτι μας: η Ελλάδα
14. Τα γεωγραφικά διαμερίσματα της Ελλάδας
15. Η Ελλάδα των βουνών
16. Η Ελλάδα της θάλασσας

17. Η Ελλάδα των νερών
18. Οι ελληνικές πεδιάδες και κοιλάδες
19. Το κλίμα της χώρας μας
20. Η ελληνική χλωρίδα και πανίδα
21. Η γεωργία και η δασοκομία μας
22. Η κτηνοτροφία και η αλιεία μας
23. Η βιοτεχνία και η βιομηχανία μας
24. Το εμπόριο και ο τουρισμός στην Ελλάδα
25. Οι ελληνικές πόλεις και ο πληθυσμός
26. Οι δρόμοι της Ελλάδας
27. Τα μεγάλα τεχνικά έργα στην Ελλάδα
28. Η Ελλάδα στο πέρασμα των αιώνων
29. Ο πολιτισμός μας και οι τέχνες
30. Η Πελοπόννησος -1: ο χώρος
31. Η Πελοπόννησος -2: οι άνθρωποι
32. Η Στερεά Ελλάδα -1: ο χώρος
33. Η Στερεά Ελλάδα -2: οι άνθρωποι
34. Ο νομός Αττικής – η Αθήνα
35. Τα Ιόνια Νησιά
36. Η Θεσσαλία -1: ο χώρος
37. Η Θεσσαλία -2: οι άνθρωποι
38. Η Ήπειρος
39. Η Μακεδονία -1: ο χώρος
40. Η Μακεδονία -2: οι άνθρωποι
41. Ο νομός Θεσσαλονίκης – η Θεσσαλονίκη
42. Η Θράκη
43. Η Κρήτη
44. Τα Νησιά του Αιγαίου
45. Η Κύπρος

Εξερευνώ στο Διαδίκτυο

Μαθαίνω τι σημαίνει

Καθένα από τα 45 μαθήματα ακολουθούσε την εξής διάρθρωση:

- *Διαβάζω και γνωρίζω:* αναλυτική ανάπτυξη του θέματος του τίτλου με κείμενο ενώ υπήρχαν παράλληλα χάρτες, διαγράμματα, πίνακες, φωτογραφίες κτλ.
 - *Παρατηρώ και απαντώ:* 4-6 ερωτήσεις ανοικτού τύπου καθώς και ερωτήσεις κλειστού τύπου διαφόρων ειδών όπως σταυρόλεξα, κρυπτόλεξα, ακροστιχίδες, πολλαπλής επιλογής, σωστού-λάθους, συμπλήρωσης κενού κτλ.
 - *Αναζητώ και ανακαλύπτω:* 2-3 δραστηριότητες ή προτάσεις για έρευνα, κατασκευές κτλ.
- Κάτω από κάθε εκφώνηση υπήρχε σημαντικός χώρος ώστε το παιδί να γράψει εκεί τα αποτελέσματα της εργασίας του. Ενδεικτικά, μερικές από τις δραστηριότητες ήταν (*Πίνακας 1*):

Πίνακας 1. Ενδεικτικές δραστηριότητες μαθημάτων

Μάθημα	Ερευνώ και Ανακαλύπτω
1. Ένα παγκόσμιο χωριό: η Γη μας	Σε συνεργασία με τους γονείς σου, βρες δύο χώρες από τις οποίες να έχουν έρθει πράγματα που αγοράσατε (παιχνίδια, έπιπλα και άλλα είδη που υπάρχουν στο σπίτι σου). Δες σε ένα χάρτη πού βρίσκονται οι χώρες αυτές και αναζήτησε πληροφορίες που να τις αφορούν.
6. Οι συγκατοικοί μας στον πλανήτη	Ο πλάτανος είναι ένα δέντρο που χρειάζεται αρκετό νερό. Η αρκούδα είναι ένα ζώο με πυκνό τρίχωμα. Αυτά τα δύο είδη θα μπορούσαν να ζήσουν στην έρημο; Αν όχι, γιατί;
7. Οι άνθρωποι στη Γη	Η Νέα Υόρκη στις Η.Π.Α., η Βομβάη στην Ινδία, το Πεκίνο στην Κίνα είναι τρεις πόλεις με πληθυσμό η καθεμιά περισσότερο από όλο τον πληθυσμό της πατρίδας μας. Προσπάθησε να βρεις πληροφορίες για όποια από τις τρεις πόλεις θέλεις.
8. Άνθρωπος και περιβάλλον	Κυκλοφορούν πια αρκετά προϊόντα που έχουν ειδικό σήμα ότι είναι φιλικά προς το περιβάλλον. Ποια ανάγκη τα δημιούργησε;

11. Η γειτονιά μας -2: η Μεσόγειος	Με τη βοήθεια ενός χάρτη της Μεσογείου, βρες και γράψε 15 νησιά που βρίσκονται στη Μεσόγειο. Βρες επίσης πληροφορίες για τη Μάλτα.
13. Το σπίτι μας: η Ελλάδα	Αναζητήσε πληροφορίες για τα νησάκια Γαύδος, Στρογγυλή, Οθωνοί καθώς και για το χωριό Ορμένιο.
17. Η Ελλάδα των νερών	Στο νομό Αιτωλοακαρνανίας στη δυτική Ελλάδα βρίσκεται η μεγαλύτερη φυσική μας λίμνη, η μεγαλύτερη τεχνητή μας λίμνη και ο δεύτερος μεγαλύτερος ποταμός. Σκέψου μια εξήγηση γι' αυτό το γεγονός.
26. Οι δρόμοι της Ελλάδας	Κάποιος ξεκινάει με το αυτοκίνητό του από την Κέρκυρα για να φτάσει στην Αθήνα. Βρες πληροφορίες για τη διαδρομή που θα ακολουθήσει. Θα χρησιμοποιήσει πλοίο και, αν ναι, πόσες φορές; Ποιο μεταφορικό μέσο θα έπρεπε να χρησιμοποιήσει για να ταξιδέψει πολύ πιο γρήγορα;
29. Ο πολιτισμός μας και οι τέχνες	Μάθε αν υπάρχει αρχαιολογικό μουσείο στην περιοχή όπου ζεις και ποιες ώρες λειτουργεί και προγραμμάτισε με τους δικούς σου μια επίσκεψη. Γράψε μια έκθεση με τις εντυπώσεις σου.

- *Ελέγχω πώς απάντησα:* παράθεση των απαντήσεων του Παρατηρώ και απαντώ.
- *Αξίζει να θυμάμαι:* χρήσιμο πληροφοριακό υλικό με 1-5 κείμενα γενικότερου ενδιαφέροντος και θέματα από την οικολογία, την ιστορία, τη λαογραφία, την επιστήμη, την τεχνολογία, τον πολιτισμό κ.ά. Ενδεικτικά, μερικά από τα πληροφοριακά κείμενα ήταν (Πίνακας 2):

Πίνακας 2. Ενδεικτικά πληροφοριακά κείμενα μαθημάτων

Μάθημα	Αξίζει να θυμάμαι
3. Η μορφή της Γης αλλάζει	Ήφαιστος και ηφαιστεια, Άνθρωπος και διάβρωση, Εμείς και οι σεισμοί, Θαλής ο Μιλήσιος
4. Ήπειροι και ωκεανοί	Ο γνωστός κόσμος στην αρχαιότητα, Οι ανακαλύψεις νέων ηπείρων, Κάποτε υπήρχε μία ήπειρος!, Η διώρυγα του Παναμά
10. Η γειτονιά μας -1: η Ευρώπη	Ευρώ, το κοινό νόμισμα, Η Ευρώπη στη Μυθολογία, Από την Ε.Ο.Κ. στην Ε.Ε.
10. Η γειτονιά μας -3: τα Βαλκάνια	Βαλκανικοί πόλεμοι, Κύριλλος και Μεθόδιος
15. Η Ελλάδα των βουνών	Τα ορεινά χωριουδάκια της Ελλάδας, Ο χειμερινός τουρισμός στην Ελλάδα
21. Η γεωργία και η δασοκομία μας	Μεσογειακή δίαιτα, Γεωργικές γιορτές, Φυτά που ήρθαν από αλλού
26. Οι δρόμοι της Ελλάδας	Η Εγνατία οδός στην αρχαιότητα, Ιόνια οδός
34. Ο νομός Αττικής – η Αθήνα	Οι Ολυμπιακοί αγώνες του 2004, Αττική οδός-Αττικό μετρό-Αεροδρόμιο Σπάτων
43. Η Κρήτη	Η κρητική λαογραφική παράδοση, Η Μάχη της Κρήτης

Επιπλέον, στο βιβλίο υπήρχαν και τα εξής:

- *Εξερευνώ στο Διαδίκτυο*, όπου το παιδί, με την παρουσία και τη βοήθεια των δασκάλων ή των γονέων, στο σχολείο ή στο σπίτι, καλούνταν να επισκεφτεί προτεινόμενες στο βιβλίο διευθύνσεις του διαδικτύου και να αναζητήσει πληροφορίες για ποικίλα εκπαιδευτικά θέματα ενώ υπήρχαν και κενές σειρές ώστε να συμπληρώσει διευθύνσεις που αυτό θα επεσήμαινε.
- *Μαθαίνω τι σημαίνει*, όπου υπήρχε αναλυτικό ευρετήριο γεωγραφικών όρων.

3. Επισημάνσεις για το βιβλίο

Η *Γεωγραφία Ελλάδας Δ' και Ε' Δημοτικού – Γνωρίζω τον κόσμο, μαθαίνω την πατρίδα μου* ήταν ένα βιβλίο που δημιουργήθηκε για τα παιδιά που βρίσκονταν κυρίως στη Δ' και Ε' τάξη του Δημοτικού όμως μπορούσε εξίσου άνετα να διαβαστεί στον ελεύθερο χρόνο τους από παιδιά ηλικίας 8-12 ετών που ήθελαν να αποκτήσουν περισσότερες γνώσεις για τη γεωγραφία της χώρας μας. Παράλληλα, απευθυνόταν και στους συναδέλφους εκπαιδευτικούς που δίδασκαν παιδιά αυτών των τάξεων με σκοπό να παράσχει αξιόπιστο πληροφοριακό υλικό για το διδακτικό τους έργο, καθώς και να αποτελέσει τράπεζα ερωτήσεων και δραστηριοτήτων. Είναι φανερό από τα περιεχόμενα που παρατέθηκαν προηγουμένα ότι το βιβλίο είχε τη λογική αφενός μεν ενός βιβλίου γενικών γεωγραφικών γνώσεων αφετέρου δε ενός εξ αποστάσεως άτυπου εναλλακτικού σχολικού

βιβλίου. Το βιβλίο απευθυνόταν σε πρώτο πρόσωπο στο παιδί ως ένα είδος «διαλόγου» και εκ του μακρόν επικοινωνίας του συγγραφέα μαζί του.

Αποτέλεσε ένα πρωτότυπο έργο, όπου στις σελίδες του η γεωγραφία του τόπου μας συναντιόταν με τη γεωλογία, τη λαογραφία, την ιστορία, τον πολιτισμό, τη μυθολογία, την οικολογία. Τη συγγραφή του χαρακτήριζε η διαθεματική προσέγγιση, η ενθάρρυνση στην αυτενέργεια των παιδιών και η υιοθέτηση ενεργητικής ερευνητικής διαδικασίας μάθησης. Με τις πρωτότυπες ερωτήσεις του *Παρατηρώ και απαντώ* το παιδί μπορούσε να κατανοεί πληρέστερα με παιγνιώδη τρόπο το κάθε μάθημα αλλά και να βελτιώνει την κριτική του ικανότητα. Μέσω των δραστηριοτήτων του *Αναζητώ και ανακαλύπτω* επιδιωκόταν η ενίσχυση της ερευνητικής πρωτοβουλίας και των δεξιοτήτων του παιδιού ενώ παράλληλα η ποικιλία της θεματολογίας οδηγούσε στη διεύρυνση των οριζόντων του και στη συνειδητοποίηση της σημασίας της γεωγραφίας στην καθημερινή ζωή. Ιδιαίτερα σημαντικά στη διεύρυνση των γνωστικών οριζόντων του παιδιού ήταν τα –έντονα διαθεματικά– παραθέματα του *Αξίζει να θυμάμαι*. Επιπλέον, η δραστηριότητα *Εξερευνώ στο Διαδίκτυο* κρίνεται πολύ εποικοδομητική όσον αφορά τη γνωριμία και εξοικείωσή του παιδιού με αυτή την πηγή πληροφόρησης και άντλησης γνώσεων, που 10 χρόνια πριν από σήμερα ήταν διαδεδομένο σε κατώτερο από το τωρινό στάδιο. Αξίζει να σημειωθεί ότι στη δραστηριότητα υπήρχε η προτροπή: *Καλό είναι να ξέρεις ότι εκατοντάδες σχολεία της χώρας μας είναι ήδη στο διαδίκτυο. Αναζήτησε διευθύνσεις τέτοιων σχολείων, διάβασε τα πολύ ενδιαφέροντα μηνύματά τους και ενημερώσου για τις δραστηριότητές τους!*, προτροπή με προφανές παιδαγωγικό όφελος.

Είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον ότι το 1999, περίοδο συγγραφής του βιβλίου, δεν περιλαμβανόταν στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών της γεωγραφίας δημοτικού θέματα από τη γεωγραφία Ελλάδας αφού βρισκόταν σε ισχύ το ΑΠΣ του ΦΕΚ 7, τ. Α., 9-1-1989 (Λαμπρινός, 2009). Το ΦΕΚ στο οποίο βασίστηκε η συγγραφή του σχολικού εγχειριδίου *Γνωρίζω την Ελλάδα – Γεωγραφία Ε΄ Δημοτικού* (το οποίο διδάχθηκε από το 2002 έως το 2007) ήταν το ΦΕΚ 1375, τ.Β., 18-10-2001 (Γαλάνη κ.ά., 2002). Επίσης, η θεματολογία των σημερινών σχολικών εγχειριδίων *Μαθαίνω την Ελλάδα – Γεωγραφία Ε΄ Δημοτικού* και *Μαθαίνω για τη Γη – Γεωγραφία Στ΄ Δημοτικού* βασίζεται στο ΑΠΣ του ΦΕΚ 304, τ. Β, 13-3-2003.

4. Αντί επιλόγου

Προκύπτει από τα παραπάνω ότι η θεματολογία του βιβλίου ήταν καθαρά προσωπική επιλογή του συγγραφέα σε μια περίοδο που δεν υπήρχε άλλο παρόμοιο βιβλίο ούτε σχετικό αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών για το δημοτικό και η επιλογή αυτή ήταν βασισμένη στη μέχρι τότε διδακτική αλλά και γενικότερη εμπειρία του για το τι θα έπρεπε να ξέρει ένα παιδί για τη γεωγραφία της Ελλάδας. Αν ληφθεί υπόψη η θεματολογία των σχολικών εγχειριδίων των σχετικών με τη γεωγραφία Ελλάδας που έκτοτε ακολούθησαν, αυτή η επιλογή του κρίνεται επιτυχής και πρωτοποριακή ενώ ιδιαίτερα εύστοχος και πρωτότυπος κρίνεται και ο τίτλος *Γεωγραφία Ελλάδας Δ΄ και Ε΄ Δημοτικού – Γνωρίζω τον κόσμο, μαθαίνω την πατρίδα μου* που το 2000 δόθηκε στο έργο. Επίσης, κρίνοντας με κριτήριο τις παιδαγωγικές διδακτικές προσεγγίσεις που εφαρμόστηκαν για τη διδασκαλία της γεωγραφίας τα επόμενα χρόνια, ο τρόπος γραφής του βιβλίου και παρουσίασης των μαθημάτων του κρίνεται ως εντελώς καινοτομικός για την εποχή έκδοσής του ενώ ταυτόχρονα απόλυτα συμβατός με τις σήμερα επικρατούσες απόψεις για τη διδασκαλία της γεωγραφίας και τις προδιαγραφές συγγραφής σχολικών βιβλίων που καταγράφονται στο ισχύον ΑΠΣ.

Βιβλιογραφία

- Ασλανίδης Α., 2000: *Γεωγραφία Ελλάδας Δ΄ και Ε΄ Δημοτικού – Γνωρίζω τον κόσμο, μαθαίνω την πατρίδα μου*. Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα.
- Γαλάνη Λ., Γ. Κασαρός, Α. Κατσίκης και Θ. Τσουνάκος, 2002: *Γνωρίζω την Ελλάδα, Γεωγραφία Ε΄ Δημοτικού, Βιβλίο Εκπαιδευτικού*. ΟΕΔΒ, Αθήνα.
- Κατσίκης Α., 1999: Διδακτική της Γεωγραφίας. Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός, Αθήνα.
- Κατσίκης Α., Θ. Τσουνάκος, Λ. Γαλάνη και Ι. Κασαρός, 2002: *Το νέο διδακτικό «πακέτο» Γεωγραφίας Ε΄ Δημοτικού. Φιλοσοφία-Δομή-Επιδιώξεις*. 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο ΕΔΙΦΕ, Αθήνα 18-21 Απριλίου 2002.
- Λαμπρινός, Ν., 2009: *Σχετικά με τη διδασκαλία της Γεωγραφίας στο σχολείο*. Εκδόσεις Γράφημα, Θεσσαλονίκη.

Σκαρπέλης Ν., Α. Ασημακοπούλου και Κ. Μιχαλοπούλου, 2004: *Η διδασκαλία της γεωλογίας στη μέση εκπαίδευση στην Ελλάδα: μια διαχρονική θεώρηση και προτάσεις για το μέλλον*. 10^ο Διεθνές Συνέδριο Ελληνικής Γεωλογικής Εταιρείας, Θεσσαλονίκη 15-17 Απριλίου 2004. Διαθέσιμο στις 31/1/2010 στον δικτυακό τόπο <http://www.geo.auth.gr/ege2004/articles>